

Ehkäisevä päihdetyö –inhimillisesti ja taloudellisesti järkevä sijoitus

Ellinoora Ojala

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntija (ehkäisevä päihdetyö)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue -Siun sote

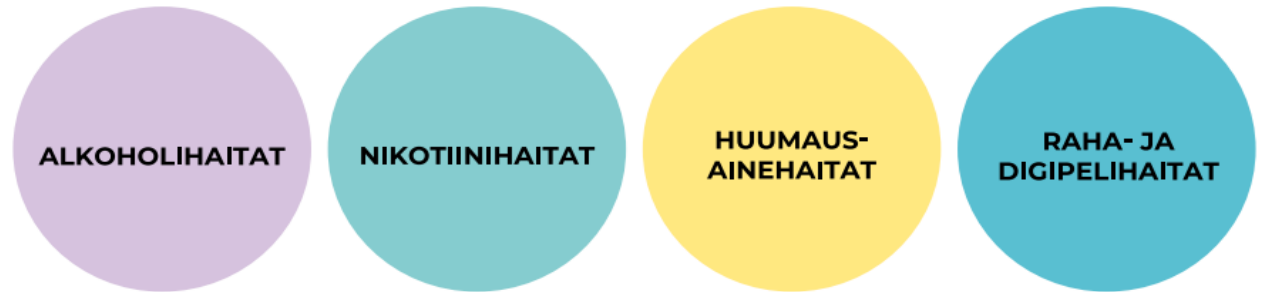
ellinoora.ojala@siunsote.fi

Puh. 013 330 9865

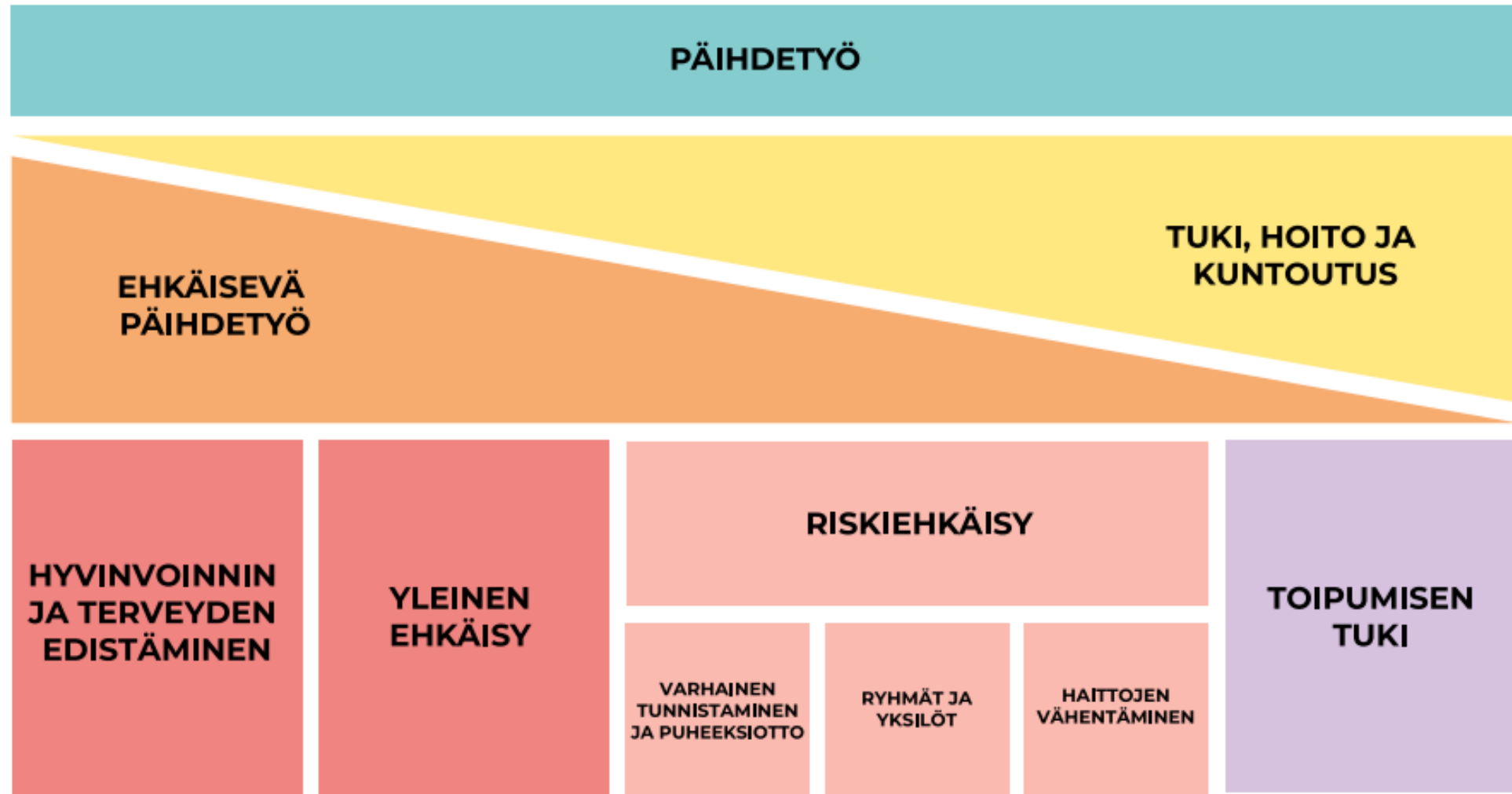
Mitä ehkäisevä päihdetyö on?

Ehkäisevä päihdetyö

- Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia
  - edistämällä päihteettömiä elintapoja
  - ehkäisemällä ja vähentämällä päihde- ja pelihaittoja
  - lisäämällä päihde- ja peli-ilmiöiden ymmärrystä ja hallintaa
- Ehkäisevän päihdetyön keinoin pyritään vähentämään päihteiden kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa. Työtä tarvitaan kaikissa elämänvaiheissa. Sitä tehdään kaikkien ikä- ja väestöryhmien kanssa.
- Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan:
  - päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin
  - päihdehaitoille altistaviin riskitekijöihin
  - päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin
  - päihteiden käyttöön ja käyttötapoihin

EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ OSANA PÄIHDETYÖN KOKONAISUUTTA

Kuva: [Mitä on ehkäisevä päihdetyö? Opas kunta- ja aluevaltuutetuille \(EHYT\)](#)

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä

24.4.2015/523

- Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön **tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.**
- Laki velvoittaa **kuntia ja hyvinvointialueita** tekemään ehkäisevää päihdetyötä
  - Päihdeolojen seuranta ja niistä tiedottaminen
  - Päihdehaitoista viestiminen yksilöille ja väestölle
  - Ehkäisevän päihdetyön toimien ja osaamisen edistäminen eri hallinnonalueilla
  - Yhteistyö ja toimien yhteensovittaminen poliisin, tupakka- ja alkoholilain noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän sekä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
  - Ehkäisevä päihdetyö osana hyvinvointikertomuksia ja –suunnitelmia ja niitä koskevaa raportointia sekä vuosittaisia hyte-neuvotteluja
  - Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen päihteiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi
- Ehkäisevän päihdetyön on perustuttava päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin.
- **Hyvinvointialue tukee alueensa kuntia** ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä ja **huolehtii ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.**
- Tarkemmat tehtävät: [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

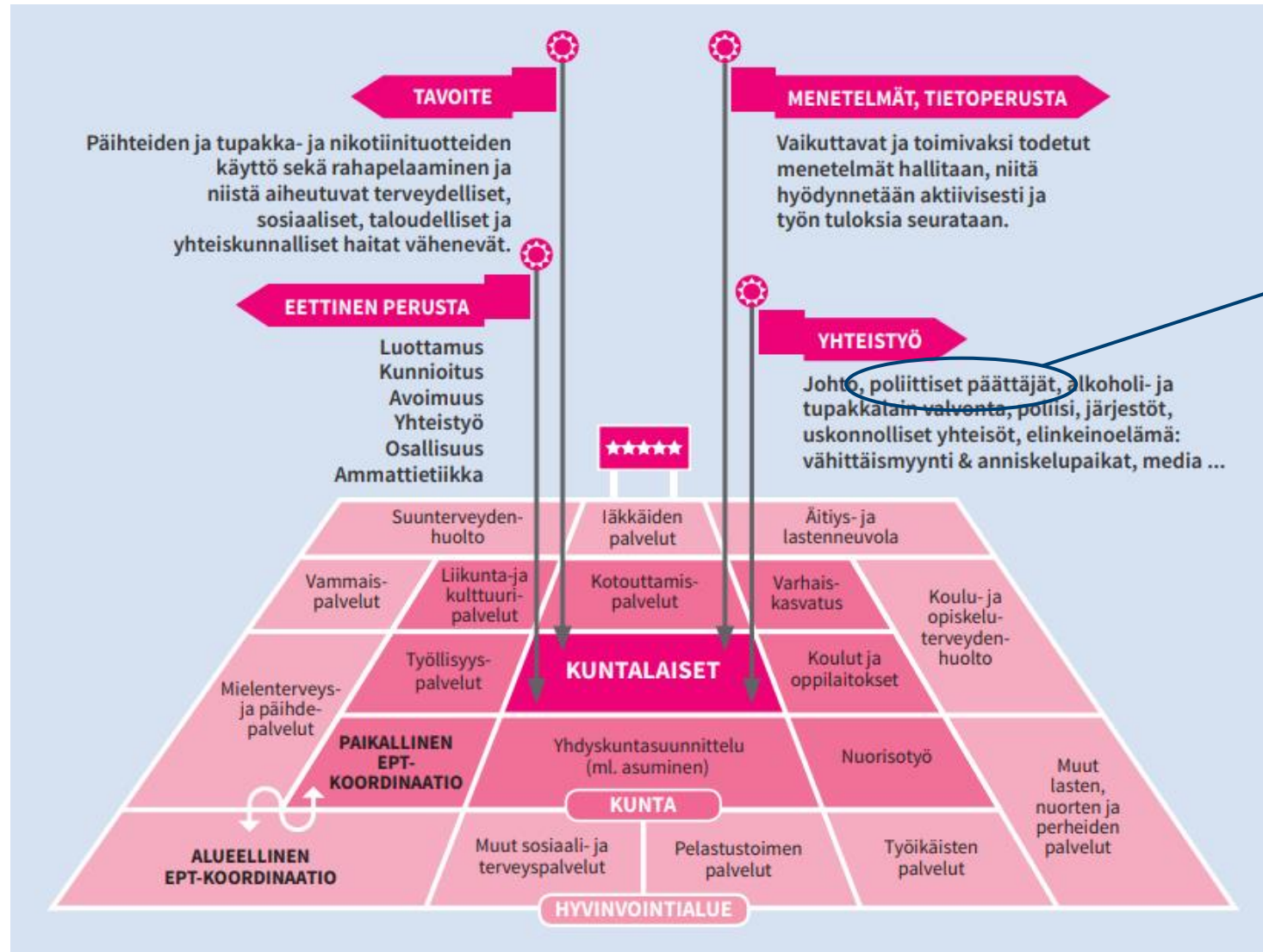
Lakisääteinen ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin kunnassa

- Toimielin voi olla esimerkiksi:
  - Valtuusto
  - Kunnanhallitus
  - Lautakunta/valiokunta/toimikunta/jaosto
- Toimielimen tehtäviä:
  - **Vastaa suunnitelmallisesta ja pitkäjänteisestä ehkäisevästä päihdetyöstä ja sen liittämistä kunnan strategiseen suunnitteluun**
  - Ehkäisevän päihdetyön lain velvoitteiden edistäminen
  - Varmistaa, että ehkäisevän päihdetyön tavoitteista ja toimista sekä yhdyspintatyöstä on sovittu
  - Seuraa, arvioi ja ohjaa kunnan ehkäisevää päihdetyötä säännöllisesti
- Yleensä vastuu ehkäisevän päihdetyön **käytännön toimeenpanosta** annetaan jollekin kunnan monialaiselle työryhmälle (esim. hyte-ryhmä, EPT-ryhmä tai vastaava). Työn yhteensovittamiseksi ja laadun turvaamiseksi tarvitaan usein myös koordinoivan henkilön työpanosta.

Ehkäisevän päihdetyön laadukas kokonaisuus

Eri tasot:

- Yhteiskunta
- Alue/kunta
- Yhteisö
- Yksilö

Ehkäisevän päihdetyön mahdollistajia, edistäjiä ja puolestapuhujia (esim. resursseihin, rakenteisiin, työn sisältöihin vaikuttaminen)

Kuva: Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille (THL)

Esimerkkejä kansainvälisesti toimiviksi todetuista ehkäisevän päihdetyön menetelmistä

Varhaislapsuus/lapsuus

- Äitiys- ja lastenneuvolatyö (mm. puheeksiotto, mini-interventio, varhainen tuki)
- Vanhemmuuden tuki
- Elämännhallintataitojen vahvistaminen
- Kouluhyvinvoinnin tukeminen, kouluun kiinnittyminen, kouluviihtyvyys

Nuoruus

- Vanhemmuuden tuki
- Elämännhallintataitoja vahvistava päihdekasvatus
- Kouluhyvinvoinnin tukeminen, kouluun kiinnittyminen, kouluviihtyvyys
- Puheeksiotto, mini-interventio ja varhainen tuki

Aikuisuus

- Työpaikkojen päihdeohjelmat
- Puheeksiotto, mini-interventio ja varhainen tuki
- Huumeita käyttävien ihmisten terveysneuvontapisteet

Ikääntyminen

- Puheeksiotto, mini-interventio ja varhainen tuki

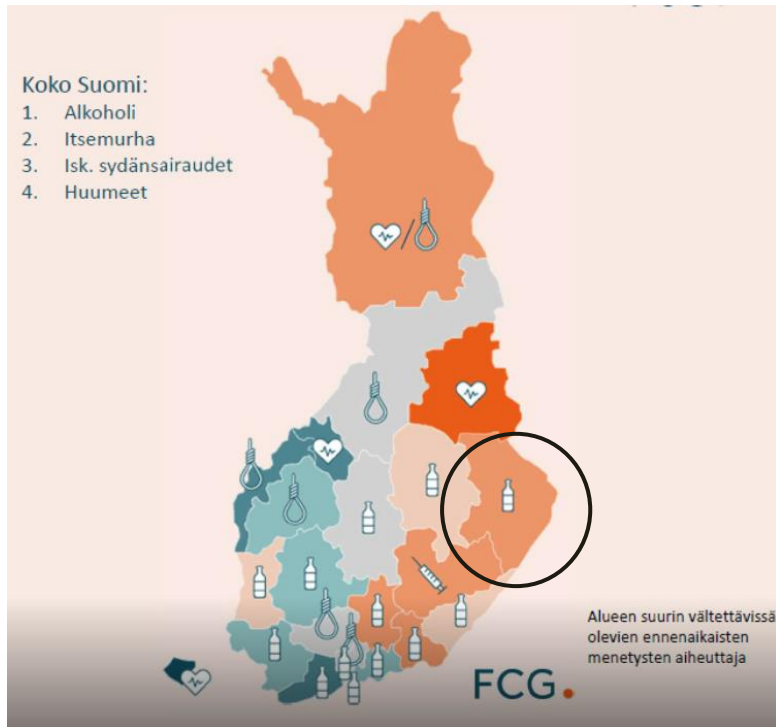

Kaikille

- Saatavuuden sääntely (ikärajavalvonta, myyntiajat jne.)
- Hintapolitiikka
- Alkoholi- ja rahapelimonopoli
- Markkinoinnin valvonta
- **Tupakointikiellot**
- Yhteisölähtöiset menetelmät (esim. Pakka)
- Mediakampanjat

Miksi ehkäisevää päihdetyötä tarvitaan?

Ennaltaehkäisy on inhimillisesti ja taloudellisesti järkevää

Kotimaa

THL: Tupakointi maksaa yhteiskunnalle 1,5 miljardia

Tupakointi aiheutti arviolta yli 700 uutta työkyvyttömyyseläkejaksoa, yli 800 000 sairauslomapäivää ja noin 4 300–4 500 kuolemaa. Tupakoinnista aiheutuvat sairaanhoitokulut ovat suuremmat kuin esimerkiksi alkoholiin liittyvät.

Alkoholin haitat muille kuin käyttäjälle itselleen

Lähde: Alcohol and society (2015), IOGT-NTO and the Swedish Society of Medicine in cooperation with Forum Ansvar.

Päihteiden käyttö ja rahapelaaminen Pohjois-Karjalassa (suluissa Juuan tilanne)

- Lapsiperheet:
  - Vauvaperheissä nikotiinituotteita päivittäin käyttäviä isiä/toisia vanhempia 21 %
  - Esikouluikäisten perheissä humalahakuista juomista kuukausittain 11 %:lla äideistä ja 26 %:lla isistä/toisista vanhemmista
- Alakoululaiset (4.-5.luokka):
  - 80 % ei ole maistanut alkoholia (68 %)
  - 6 % on käyttänyt vähintään kerran jotain tupakka- tai nikotiinituotetta
- Nuoret (8.-9.luokka):
  - 72 % ei käytä alkoholia (73 %), 6 % on tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa (0 %)
  - 10 % käyttää päivittäin tupakka- ja nikotiinituotteita (2 %)
  - 5 % kokeillut kannabista ainakin kerran (0 %)
  - 6 % pelaa rahapelejä viikoittain (2 %)
- Aikuiset
  - Alkoholia riskitasolla käyttävien osuus työikäisistä 29 %, yli 65-vuotiaista 31 %
  - Päivittäin tupakka- ja nikotiinituotteita käyttävien osuus työikäisistä 16 %, yli 65-vuotiaista 7 %
  - Kannabista viimeisen vuoden aikana käyttäneiden osuus 3 %, jätevesitutkimuksen perusteella stimulanttihuumeiden määrässä kasvua 2022-2024 Joensuun seudulla
  - Rahapelejä vähintään alhaisen riskin tasolla pelaavia 7-10 %

Ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa 2026-2029

Alueellinen ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2026-2029

- 1. Laadukkaat ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja johtaminen Pohjois-Karjalassa**
  - Toimenpiteitä mm. ehkäisevän päihdetyön laadun arviointi ja tiedolla johtamisen vahvistaminen
- 2. Varhaisen tunnistamisen, tuen ja tiedon lisääminen**
  - Toimenpiteitä mm. hyvinvointiin kannustava viestintä päihdehaitoista sekä kampanjat, puheeksiotto, varhainen tuki ja palveluihin ohjaaminen, nikotiinittomuuden edistäminen (tupakkalain velvoitteet)
- 3. Ehkäisevän päihdetyön toteuttaminen asukkaiden arkiympäristöissä ja yhteisöissä**
  - Toimenpiteitä mm. opiskeluhuollon ehkäisevän päihdetyön toimet, koulujen ja oppilaitosten päihde- ja pelikasvatus, vanhemmuuden tuki, lasten ja nuorten liikunta- ja urheiluseuratoiminnan päihdeettömyyden edistäminen, Pakka-toimintamalli, ikäihmisten päihdeettömyyden tukeminen

Alueellisessa suunnitelmassa erityisesti yhteistyössä toteutettavia toimenpiteitä.

Kunta linjaa omissa palveluissaan tehtävistä EPT-toimenpiteistä esim. hyte-suunnitelmassa.

**KUNTIEN JA HYVINVOINTIALUEIDEN
PÄÄTTÄJILLE:**

*Näin varmistat tehokkaan
ehkäisevän päihdetyön*

- Tunne alueesi päihde-, tupakka- ja rahapelitilanne sekä päihde- ja riippuvuushaittojen ehkäisemiseksi tehtävä työ.
- Varmista tilanteen ja työn seuranta ja raportointi.
- Varmista ehkäisevän päihdetyön laadukas johtaminen ja koordinointi – nimeä vastuutahot, kokoa ja aktivoi monialaiset verkostot, huolehdi suunnitelmallisuudesta.
- Varmista että alueellasi tehtävä ehkäisevä päihdetyö perustuu käytäntöihin, joiden toimivuudesta on luotettavaa tietoa.
- Varmista, että työn laadukkaalle toteuttamiselle on riittävät resurssit.
- Hyödynnä alueeltasi löytyviä voimavaroja, kuten työn kannalta oleellisia verkostoja, osaavia eri alojen ammattilaisia ja hyviä toimintatapoja.
- Varmista, että ehkäisevä päihdetyö toteutuu kaikkien eri ikäryhmien kohdalla, riskiryhmiä unohtamatta.
- Nosta kuntalainen ehkäisevän päihdetyön keskiöön – varmista osallisuus esimerkiksi mahdollistamalla järjestöyhteistyö, hyödyntämällä kokemusasiantuntijuutta ja käyttämällä asukas- ja asiakasraateja.

Lisätietoa ja hyödyllisiä linkkejä

- [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä | 523/2015 | Lainsäädäntö | Finlex](#)
- [Mitä on ehkäisevä päihdetyö? Opas kunta- ja aluevaltuutetuille](#)
- [Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille](#)
- [Ehkäisevä päihdetyö - Siun sote](#)

Mitä on ehkäisevä päihdetyö?

Opas kunta- ja aluevaltuutetuille

Kiitos!